

Література:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. // www.rada.gov.ua.
2. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006 р. – № 30. – Ст. 260.
3. Науково-практичний коментар до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» / С. Я. Фурса, Є. І. Фурса; Центр правових дослідж. – К.: [Фурса], 2007. – 50 с.
4. Лутковська В. Невиконання рішень Європейського суду зводить нанівець європейську систему захисту прав людини // Правовий Тиждень. – 2011. – № 22-23.
5. Мазур М. В., Беніцький А. С. Деякі міркування про проблеми кримінальної відповідальності за невиконання рішень КСУ та ЄСПЛ. [електронний ресурс]. режим доступу: <http://jurlugansk.ucoz.org/publ/13-1-0-437>

Гречаний В. А.

*студент, Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ПРАВОВИЙ СТАТУС ОМБУДСМАНА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Внаслідок розширення ЄС та збільшення кількості його держав-членів виникла потреба у новій формі управління, більш оперативній та більш ефективній. В останні 10 років склалася ситуація, коли новий склад вступив у протиріччя зі старою формою управління Євросоюзом, постала інституційна криза. Потрібно було провести інституційну реформу.

Із набуттям чинності Лісабонського договору 01.12.2009 р. розпочався новий період у розвитку Європейського Союзу. Даним договором внесено ряд суттєвих змін у засади функціонування ЄС. Так, ЄС набув міжнародної правосуб'єктності, змінився механізм ухвалення рішень та відбулись нововведення в інституційній сфері. Запроваджено нові керівні посади – Президент Європейської Ради та Високий представник з питань закордонних справ і безпекової політики, а також утворено новий орган – Європейська служба зовнішньої діяльності. Положення Лісабонського договору передбачають ряд суттєвих змін, спрямованих на посилення інституцій ЄС, зокрема, й Європейського омбудсмена.

Посада європейського омбудсмана запроваджена Договором про Європейський Союз. На сьогодні інститут омбудсмана набув самостійного юридичного статусу. Він функціонує більш ніж у 80 країнах світу і на міжнародному рівні.

У преамбулі Рішення Європейського парламенту від 9 березня 1994 р. «Про правила та загальні умови, котрі регулюють здійснення обов'язків омбудсмана» визначаються головні цілі заснування цього органу публічної влади Співтовариств та принципи його діяльності. Політичними передумовами заснування правового інституту євроомбудсмана стали:

1. необхідність встановлення правил та загальних умов, які регулюють здійснення обов'язків Омбудсмана, відповідно до положень Договорів про утворення європейських співтовариств;

2. необхідність встановлення умов, за яких скарга може бути направлена Омбудсману, а також – принципів співвідношення між здійсненням обов'язків Омбудсмана та судовим або ж адміністративним розглядом суперечки;

3. потреба встановлення чітких гарантій для Омбудсмана щодо його діяльності за власною ініціативою, включаючи доступ до будь-яких документів, необхідних для здійснення його обов'язків;

4. необхідність встановлення процедур, яких необхідно дотримуватися, у випадках, коли розслідування Омбудсмана виявляють факти порушення порядку управління;

5. прагнення встановити чіткі та прозорі механізми представлення Європарламенту наприкінці кожної щорічної сесії всебічного звіту щодо дотримання прав та свобод людини й громадянина в ЄС. Причому, Омбудсман в процесі виконання даної процедури наділяється особливими повноваженнями, непридатними жодному іншому органу й інституту ЄС;

6. потреба у конституюванні всебічних та максимально загальних принципів та передумов можливості співробітництва між Омбудсманом та аналогічними органами в окремих державах-членах відповідно до чинного національного права. Це положення, як видається є одним із найважливіших. Навіть з огляду на це потенційно можливими є суперечки та конфлікти щодо кола повноважень, виконуваних однопорядковими, але різними за сферою та «рівнем» діяльності інститутів. Не вдаючись тут до детального

висвітлення особливостей «розподілу повноважень», зазначимо, що він є достатньо чітко формально регламентованим. Загальний принцип розподілу повноважень між євроомбудсманом та уповноваженими з прав людини в окремих країнах ЄС зводиться до гарантій невтручання їх у сфери предметної компетенції один одного. Тобто, євроомбудсман не уповноважений розглядати скарги, віднесені до компетенції омбудсмана країни-члена ЄС і, навпаки, до кола предметних повноважень «державного» омбудсмана не входять питання «загальноєвропейського» рівня.

7. з огляду важливість та значущість виконуваних євроомбудсманом повноважень необхідним є встановлення чітких умов припинення виконання ним своїх обов'язків;

8. необхідність передбачення видів діяльності, несумісних з виконанням обов'язків Омбудсмана, розміру винагороди, привілеїв та імунітетів Омбудсмана;

9. необхідність встановлення правил щодо посадових осіб та службовців секретаріату Омбудсмана, які будуть надавати йому сприяння, а також щодо їхнього бюджету.

Безумовно, названими причинами не вичерпується предметно-проблемна сфера, яка зумовила введення до правової практики ЄС інституту Європейського уповноваженого з прав людини. Проте, вони окреслюють загальні тенденції розвитку політики Євросоюзу у царині захисту основних прав та свобод людини, особи й громадянина, тривалий розвиток яких і зумовив виникнення вказаного інституту.

Європейський омбудсман, що обирається Європейським парламентом, уповноважений одержувати від кожного громадянина Союзу або від кожної фізичної або юридичної особи, що проживає або має свою юридичну адресу в державі-члені, скарги щодо випадків порушення порядку управління в діяльності інститутів, органів або установ Союзу, крім Суду Європейського Союзу при здійсненні ним своїх юрисдикційних функцій. Він розслідує ці скарги й складає по них доповіді.

Омбудсман за своєю власною ініціативою або на підставі скарг, представлених йому безпосередньо або через члена Європейського парламенту, проводить розслідування, які вважає обґрунтованими, якщо тільки стверджуванні факти не є або не були об'єктом судової процедури. Якщо Омбудсман констатував ви-

падок порушення порядку управління, то він звертається до відповідних інститутів, органів або установ, які мають у своєму розпорядженні тримісячний строк на подання йому свого висновку. Омбудсман потім направляє доповідь Європейському парламенту й відповідному інституту, органу або установі.

Особа, що звернулася зі скаргою, інформується про результат цих розслідувань. Омбудсман щорічно представляє Європейському парламенту звіт про результати своїх розслідувань.

Омбудсман обирається після кожних виборів до Європейського парламенту на строк легіслатури. Його повноваження можуть відновлятися.

Суд за клопотанням Європейського парламенту може оголосити про відставку Омбудсмана, якщо останній більше не відповідає умовам, необхідним для здійснення своїх функцій, або вчинив серйозний проступок.

Омбудсман здійснює свої функції повністю незалежно. При виконанні своїх обов'язків він не запитує й не приймає інструкції ні від якого уряду, інституту, органу або установи. Протягом строку здійснення своїх функцій Омбудсман не може займатися ніякою іншою професійною діяльністю, оплачуваною чи ні.

Європейський парламент, постановляючи за допомогою регламентів за своєю власною ініціативою відповідно до спеціальної законодавчої процедури, після одержання висновку Комісії й зі схвалення Ради, встановлює статус і загальні умови здійснення функцій Омбудсмана.

Література:

1. Грицяк І. А. Право та інституції Європейського Союзу: Навчальний посібник / Ігор Грицяк; Національна академія державного управління при Президентові України, Центр правових та підприємницьких досліджень. – 2-ге вид., доп. – К.: Вид-во «К.І. С.», 2006. – 297 с.
2. Європейський омбудсмен [Електронний ресурс]: матеріал голосарію термінів ЄС. – Режим доступу: <http://europa.dovidka.com.ua/ee.html>
3. Решение Европейского Парламента «О правилах и общих условиях, регулирующих осуществление обязанностей омбудсмана» от 9 марта 1994 г. // http://eulaw.edu.ru/documents/legislation/instit_organs.htm